

BERENGUER DE PORTELL : L'ampliació d'una propietat rural (1308-1325)

L'objectiu d'aquesta comunicació s'adreça a la reflexió, sovint molt poc aprofundida per la nostra historiografia local. Quan llegim els historiadors de Mataró (1), el sentiment d'haver deixat de banda llargs segles del nostre passat se'ns fa ben palès, ja que hom troba un buit en la quasi totalitat de l'edat mitjana. Aquesta és la primera raó que em portà a plantejar-me un estudi seriós d'allò que, a vegades, s'anomena com l'època fosca i que, per tant, no ha despertat gaire interès.

Si rellegim el que s'ha escrit sobre la nostra ciutat, a primer cop d'ull rebem la impressió d'un passat gloriós, des dels primers poblaments íbers, a la constitució d'I-luro. La civilització romana i la investigació arqueològica han omplert força fulls. Després segueix un període més negligit, i per tant, sovint menyspreat, fins al rellançament dels segles XVI i XVII, per arribar al gran desenvolupament produït per la Revolució Industrial. És ben veritat que aquest plantejament obre la sensació d'una història compartimentada, i ens fa oblidar que per a assolir una maduresa ha calgut una evolució, lenta i dura, des d'una infantesa que fou viscuda amb lluita, i que, sens dubte, propicià el fet de poder aconseguir, poc a poc, el reconeixement de la ciutat, de carrer de Barcelona, en fi, de donar naixement al nostre municipi.

Fer història d'aquests segles, del X al XIV, no és massa fàcil. I presentar un estudi complex, no és el que pretenem en aquests moments.

El nostre treball es basa en una vintena de pergamins, del 1308 al 1325. Cal dir que és solament un petit aspecte que s'inclou dins l'estudi ampli que estic portant a terme sota la direcció de la Dra. Carme Batlle i Gallart, i pel que fa a institucions jurídiques, del Dr. Josep Ma. Pons i Guri. Les fonts documentals que he utilitzat per realitzar aquest treball provenen de la sèrie de pergamins que és al Museu Arxiu de Santa Maria. Conscients que és a partir dels inicis del segle XIV quan comencem a trobar més documentació local, hem volgut fixar-nos en un espai cronològic concret, així com reduir-nos a l'estudi d'una sola font, donada l'amplitud de la comunicació. Hem d'insistir, però, en la idea que no es pot fer una història completa sense recórrer a tot tipus de fonts, i molt més en el cas particular del Maresme medieval.

El present estudi, doncs, recull informació sobre 22 pergamins inèdits, quasi tots ells procedents de la sèrie Marfà, menys dos del fons Ribas. Les escriptures mantenen un caire força homogeni. Ens trobem amb set sots-establiments —tan corrents dins l'època que ens ocupa—, cinc vendes, una confirmació, escriptures de dot,

reconeixements, deutes, donacions, testaments i renúncies d'herència. Pot semblar que tots aquests assumptes no tenen de per si massa interès. I malgrat aquest sentiment, solament esbrinant a fons els aspectes de tipus quotidià, és com podem intentar reconstruir la vida d'una societat.

En aquest context, ens hem volgut fixar en l'ascensió econòmica d'un personatge: Berenguer de Portell. La seva incidència sobre el total de la documentació esmentada és del 31,8 per cent (2) i sempre com a beneficiari, és a dir, com a rebedor del negoci jurídic.

Aquesta investigació parcial tracta d'anitzar un comportament personal, emmarcant-lo, però, dins d'una dinàmica global i d'una economia agrària amb estructures pròpies i característiques del món medieval.

Hom podria plantejar la validesa o no de contemplar fets tan concrets, i potser, tan poc rellevants. I en aquest moment no puc deixar de citar Marc Bloch, que deia, fa molts anys, que darrera l'aspecte jurídic hom ha de distingir "l'aspecte social". Voldria repetir les paraules de forma textual: *Quin plaer pot trobar-se en la història si no es té el gust per l'home?* (3).

* * *

Des dels primers documents escrits que ens parlen del nostre entorn fins a la baixa edat mitjana, hem de constatar el fet de trobar-nos amb una gran diversitat toponímica que cal ressaltar.

Les escriptures del segle X i principis de l'XI ens parlen sovint de termes. Així trobem el terme de Mata, de Traià (4), i de vil·les, com la de Mata (5), i altres maneres de citar el lloc, com l'arenys de *Valle Dex* (6).

És el 1024, en la publicació sacramental del testament de Seniofred Flavi, quan trobem per primera vegada anomenada la parròquia de *Civitas Fracta* (7). Hem de fer notar, no gensmenys, que el mateix terme de la parròquia no queda gens clar. En un empenyorament del 1043 llegim: *parrochia de Sancta Maria de Civitas Fracta ubi dicunt in villa Mata* (8). El que sí que podem deduir és l'existència de veïnats diferents, o sigui: Mata, Valldeix, Civitas Fracta. Fins i tot en la primera referència al·lusiva al castell de Mata, el terme és força confús: *in kastrum que dicunt Mata ubi dicunt Llavaneres vel in eius terminis* (1040) (9).

És a partir de la segona meitat del segle XI quan la situació geogràfica dels masos i dels habitants comença a fer-se, cada vegada més, en referència a la parròquia. Per tant, no és gens estrany trobar-los sempre amb la cita toponímica als inicis del XIV. Aquests documents de Santa Maria estan tots referits a les dues parròquies. Santa Maria de Civitas Fracta és anomenada dotze vegades, Sant Martí de Mata, sis, i Santa Maria de Mataró, que és sinònim de Civitas Fracta, quatre.

Dins d'aquest marc físic hi trobem esmentats força masos: el Mas de Mata, el Mir de Mata, el Mascord de Mata. I també el Mas d'Orta, el de Campmajor, el Costa, el Morot, el de Des Ferrer, el Rossell, el Tria. Alguns d'ells encara conserven actualment el nom (10).

* * *

Cap vegada es cita el Mas Portell, però sabem que ja existia. En un document de 1679 de cal Peirí de Vilanova d'Escornalbou, analitzat per Carles Maristany, llegim: *P(ri)mo posa que en lo terme de la vila de Mataró, en lo veynat de Valleix, hi ha una casa dita de Portell de Valleix solar antich de més de 400 anys a esta part, de lustrosa, honorífica e ben reputada família ...* (11).

Quatre-cents anys ens porten a situar el mas Portell al 1279. La *lustrosa i honorífica* família llavors era una família pagesa, dins d'un marc rural, però, que ja des d'aquest moment comença a engrandir el patrimoni, per arribar a ésser, més endavant, tan ben reputada.

Hem de seguir forçosament Josep Ma. Pons i Guri per començar a parlar dels pagesos medievals, i més encara quan es tracta de les nostres contrades (12). Des de mitjans del segle XII s'observa un moviment disgregador de les propietats pageses. Les explotacions es divideixen, atenent la necessitat de millors collites, i també per raons demogràfiques.

Assistim a l'evolució entre grans unitats de conreu, com eren les *vil.lae* per a finalitzar en el mas, que fou la unitat agrària bàsica, basada en el nucli familiar. Un nucli de producció i de consum, la primera "molècula", com fa notar Le Roy Ladurie (13).

El *mansus*, el mas, comprenia la casa del pagès, construccions auxiliars i les terres del voltant. Això no vol dir que el pagès no tingués, a vegades, terres allunyades, en diferents tipus de contractes agraris.

Els noms de les terres que es compren, es venen, es bescanvien, es donen, s'hereden, són ja molt poc llatins: *una peça de terra, una peciola, una feixa, un prat, un camp*. Alguna vegada hi veiem reflectit el bosc, font d'energia de l'època: *una pine-da* (14).

* * *

El senyor atorgava al pagès una carta pregària i així aquest era propietari, però solament de la cosa útil. El senyor conservava sempre el domini directe (15).

Hem d'aclarir, però, que en el nostre cas, dels 22 documents, set d'ells són sots-establiments, el que ens dóna un 31'8 per cent del total dels pergamins consultats. Hem de ressaltar aquest fet, que reforça allò ja dit abans sobre la divisió de les

terres de conreu. Aquesta situació produïa una problemàtica social diferent, ja que entre el senyor directe i el pagès hi havia una graduació d'homes, a nivell local, que conservaven un cert tipus de domini, sense assolir cap títol, però que rebien els pagaments de censos i que, cada vegada més, lluitaven per trobar un *status* social per sobre de la pròpia pagesia de la qual provenien.

Cada cop que s'establia terra a un pagès, aquest havia de pagar una entrada, el que s'anomena, en llenguatge documental, la *intrata mansi*. Així, Berenguer de Portell paga 21 sous en el 1308 i 30 sous en el 1323 per aquest concepte. A més de l'entrada, es compromet a pagar un cens anual, sempre per Nadal, en metàl.lic. Normalment serà una quantitat petita: 2 diners, 4 diners, i que dependrà de l'amplitud de l'establiment i de la qualitat de la terra comprada (16).

I és així. El nostre personatge no solament s'estableix, sinó que per quatre vegades compra terres, i en els mateixos anys, comprarà agrers. Aquesta realitat, de trobar-lo tantes vegades com a comprador, ens indica l'empenta i la potència econòmica de la família dels Portell.

En el 1313 compra una peça de terra al lloc anomenat *A ses Comeles* per 45 sous, en el 1316 una peça de terra al lloc dit *A sa Ginestada*, i que, donat els masos que situa com a límits, podem ubicar a Valldeix. Aquesta peça li costa 25 sous. L'any següent en comprarà una altra al lloc dit *Des Puyals*, per 55 sous, a la parròquia de Mataró. El mateix any es farà amb una peça de terra al lloc que es coneix per *Sa Guàrdia*, a Mata. En pagarà 100 sous.

El que hem de fer notar, perquè és un aspecte que es repeteix a totes les vendes, és l'obligació que té el comprador de continuar pagant el cens que l'anterior propietari pagava al senyor directe (17).

Voldríem analitzar, amb un xic més de calma, la compra que fa Berenguer de Portell dels agrers de Mataró, Mata, Llavaneres, Argentona i el Far. Aquests agrers els compra a Sclarmunda de Ribes, cambrera del monestir de Sant Pere de les Puelles, de Barcelona.

Si llegim el document original, ens diu: *...que dictum Monasterium seu dicta Camera dicti Monasterii seu ego nomine eiusdem Camere habemus et accepimus et habere et accipere debemus in baiulia Sancti Martini de Mata et dargetona et in parrochiis infrascriptiis infra quas baiulias est parrochie Sancte Marie de Matarone predicta et Sancti Martini de Mata et Sancti Andree de Lavario et Sancti Juliani de Argentone et Sancti Andree de Faro prout hec omnia assueta sunt vendi.* (18).

Els pagaments que feien els pagesos als senyors, rebien el nom d'*agraria*. El senyor, en aquest cas el monestir, donava les terres als camperols, i ells, a canvi, es devien a una sèrie d'obligacions. Algunes d'aquestes obligacions eren pagar un tant per dates fixades, que solien ésser festes religioses: per Nadal, per Pasqua de Resurrecció, per la Santa Creu de maig, per Sant Pere i Feliu d'agost, o per Sant Miquel.

Aquests eren pagaments en espècie: els esplets del blat, del vi i dels fruits. Alguna vegada es tracta de gallines, de trossos de porc.

També hem d'afegir que existien altres tipus d'obligacions, que s'inclouen dins d'aquest món, a vegades tan llunyà. Són les servituds senyorials, que no desenvoluparem més àmpliament, donat que no n'hem trobat cap als documents esmentats.

Els censos que veiem reflectits a les escriptures estudiades són el *cinquè* i el *braçatge*. El *cinquè* es referia a la cinquena part de la collita, i el *braçatge* era una onzena part (19).

En el cas que ens ocupa, la compra d'aquests agrers és força important. Berenguer de Portell pagarà per ells 340 sous, la qual cosa ens indica que la compra no era qualsevol cosa, i que deuria rebre rendes de molts pagesos. En deduïm, també, que deuria ésser un tipus d'ascensió social, ja que, provenint d'una classe pagesa, era quasi impossible arribar a la noblesa, però potser mitjançant el poder econòmic, es podia arribar a un estament més alt dins de la pròpia pagesia.

El monestir de Sant Pere de les Puelles es compromet a pagar el cens d'oli que feia l'església de Santa Maria de Mataró: *Promito etiam vobis quod per totum dictum tempus solvam sine missione vestra censum olei qui fit ecclesie Sancte Marie de Matarone* (20). O sigui que anteriorment, la parròquia de Santa Maria depenia en certa manera del monestir.

Hom pot preguntar-se quins eren els senyors directes que controlaven les terres que estem estudiant. Curiosament, no n'hi ha ni un ni dos, sinó que ens trobem amb un domini força compartit.

A més a més els senyors són, a vegades, nobles, com Guillem de Sant Vicenç, senyor del castell de Mataró (21), Ferrer de Marata, cavaller (22), que pertanyen a la petita noblesa. També són senyors els monestirs, com el de Sant Pere de les Puelles (23), a vegades compartint el domini amb la parròquia (24), el monestir de Sant Cugat del Vallès (25), i poders eclesiàstics de segon ordre, com el prepòsit de l'església de Cardedeu (26) i Guillem d'Orta, el rector de Sant Joan, compartint el domini amb pagesos de Canyamars (Pere Isern i Pere Olm) (27) i també pagesos prou rics, com Bernat de Mataró (28).

També hi ha un ciutadà de Barcelona, Guillem Llull, com a senyor directe (29). Aquests ciutadans, que dominaven el comerç, formaven part de l'oligarquia municipal. Seguint Carme Batlle: ... *aquest patriciat fonamentava la seva riquesa en el comerç, sobretot en el comerç llunyà de molts productes industrials i primaris com el vi, i en les activitats que hi estaven relacionades: canvi de moneda, préstecs amb usura, especulació del sòl urbà o l'explotació de dominis agrícoles...* (30).

És a dir, aquella divisió antiga de tres ordres, sobretot pel que fou per l'Europa alt-medieval, que proposa Duby, tan clara, dels que resen, dels que fan la guerra

i dels que treballen (31), no és aplicable a la complexa xarxa social que podem entrevure, fins i tot, en un nombre tan limitat de documents.

* * *

Si volguéssim analitzar de forma més profunda aquest entramat social, ens caldria, per força, estudiar molts més documents. L'estructura familiar, sobre la qual es basa la mateixa organització econòmica està molt poc reflectida. Poca cosa podem fer o dir sobre dos contractes de dot, amb una renúncia d'herència i un testament. Què podem dir de la mateixa família de Berenguer de Portell? Solament hem trobat una minsa, una petita al·lusió: la seva esposa s'anomenava Elisenda (32).

Està força clar, doncs, que queden molts punts per resoldre. Tampoc preteníem fer-ho en aquesta comunicació. El que sí volíem era apuntar una sèrie de problemes que cal anar esbrinant dins d'un marc molt més ampli, tant físic com cronològic. És ben veritat que la història rural està per fer, però malgrat això, no podem oblidar que la immensa majoria de la població medieval era pagesa, i que encara que ens costi un esforç de comprensió (33), ens és evident que aquesta és una llacuna que cal omplir. Pensem que l'origen del nostre municipi arrenca precisament d'aquest buit, d'aquest buit immens i oblidat de la nostra pròpia història.

Coral Cuadrada i Majó

APÈNDIX

Incloem a continuació el quadre general dels documents estudiats per a realitzar el treball. Hem analitzat amb més detall els establiments i les vendes, i els hem reflectit en els quadres que segueixen.

També hem volgut situar sobre el plànol alguns dels masos dels quals s'ha fet esment. Ens hem volgut fixar, sobretot, en els veïnats de Mata i de Valldeix. No hem inclòs la parròquia de Santa Maria de Civitas Fracta, per raons d'escala.

Per cloure la comunicació creiem convenient transcriure el document que hem trobat més interessant, que és, sens dubte, el que fa referència a la venda d'agregers pel monestir de Sant Pere de Puelles.

QUADRE GENERAL

DATA	NATURA	AUTOR	BENEFICIARI	LLOC	REFERENCIA
1308	Sots-Est.	Miquel Andreu, Simona e.	Berenguer de Portell	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 39
1310	Sots-Est.	Bernat de Soler	Pere Ferrer	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 20
1313	Venda	Carnó de Soler, Brunissenda e.	Berenguer de Portell, Elisenda e.	S. M. Mata	MASM: P. Marfà 21
1314	Confirm.	Guillem de St. Vicenç, Geralda, e.	Marc de Campmajor, Jacina e.	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 23
1316	Dot	Pericó de Mata	Guillemona, fi. B. Mir i Saurina	S. M. Mata	MASM: P. Marfà 27
1316	Venda	Pere Janer, Margarita e.	Berenguer de Portell, Elisenda e.	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 25
1316	Reconeix.	Marc de Campmajor	Pere de Villalonga, cambrer St. Cugat	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 24
1316	Venda	Selarmunda de Ribes, cambra St. Pere de les Puelles	Berenguer de Portell	S. Ma. Mataró	MASM: P. Marfà 26
1317	Deute	Guillem Flaquer, Elisenda e.	Martí, artesà teixidor, ciutadà Barna	S. M. Mata	MASM: P. Ribas 16
1317	Venda	Pere Berenguer	Berenguer de Portell	S. Ma. Mataró	MASM: P. Marfà 28
1317	Venda	Bernat Berenguer, Eulària e.	Berenguer de Portell	S. M. Mata	MASM: P. Marfà 375
1317	Venda	Guillem Pascual, Bernat, Pere, Saurina, Sancia fis., ciutadans Barna	Bernat de Bellit, Guilleuma e.	Sta. Ma. CF	MASM: P. A/00110bis
1318	Nou Est.	Ferrer de Marata, cavaller	Arnau de Soler de Valdeix	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 29
1319	Sots-Est.	Bernat Valencó de Cirera, Bernat fi. de S. Ma. CF	Bonanat Saurí	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 30
1319	Sots-Est.	Ramon Carbonell, Guilleuma e.	Arnau de Soler, Guilleuma e, Bernat fi. Elisenda e.	Sta. Ma. CF	MASM: P. Ribas 19
1321	Sots-Est.	Pere Janer, Margarita e.	Pere Ferrer, Saura e.	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 40
1321	Dot	Bernat Vives de S. G. Vilassar	Guillem del Mas, sogre	MASM: P. Marfà 31	
1323	Sots-Est.	Pere Janer, Margarita e.	Berenguer de Portell	S. Ma. Mataró	MASM: P. Marfà 32
132	Donació	Bernat de Mataró	Bord de Mataró, fi. nral.	Sta. Ma. CF	MASM: P. Marfà 333
1325	Testament	Ramon de Mata	esg. S. Martí, cap. S. Miquel, Sta. Ma. CF, alt. S. Joan, alta. Sta. Ma., Seu, Captius, senyor, Alameda, Oliva, Ramon fis, H: Pere, fi.	S. M. Mata	MASM: P. Marfà 36
1325	Renúncia H.	Oliva, fi. de Ramon de Mata	Ramon de Mata, Pere de Mata, ges.	S. M. Mata	MASM: P. Marfà 37
1325	Sots-Est.	Berenguer de Bellit, Brunissenda, e.	Berenguer de Pujol, Elisenda e.	S. Ma. Mataró	MASM: P. Marfà 35

QUADRE D'ESTABLIMENTS

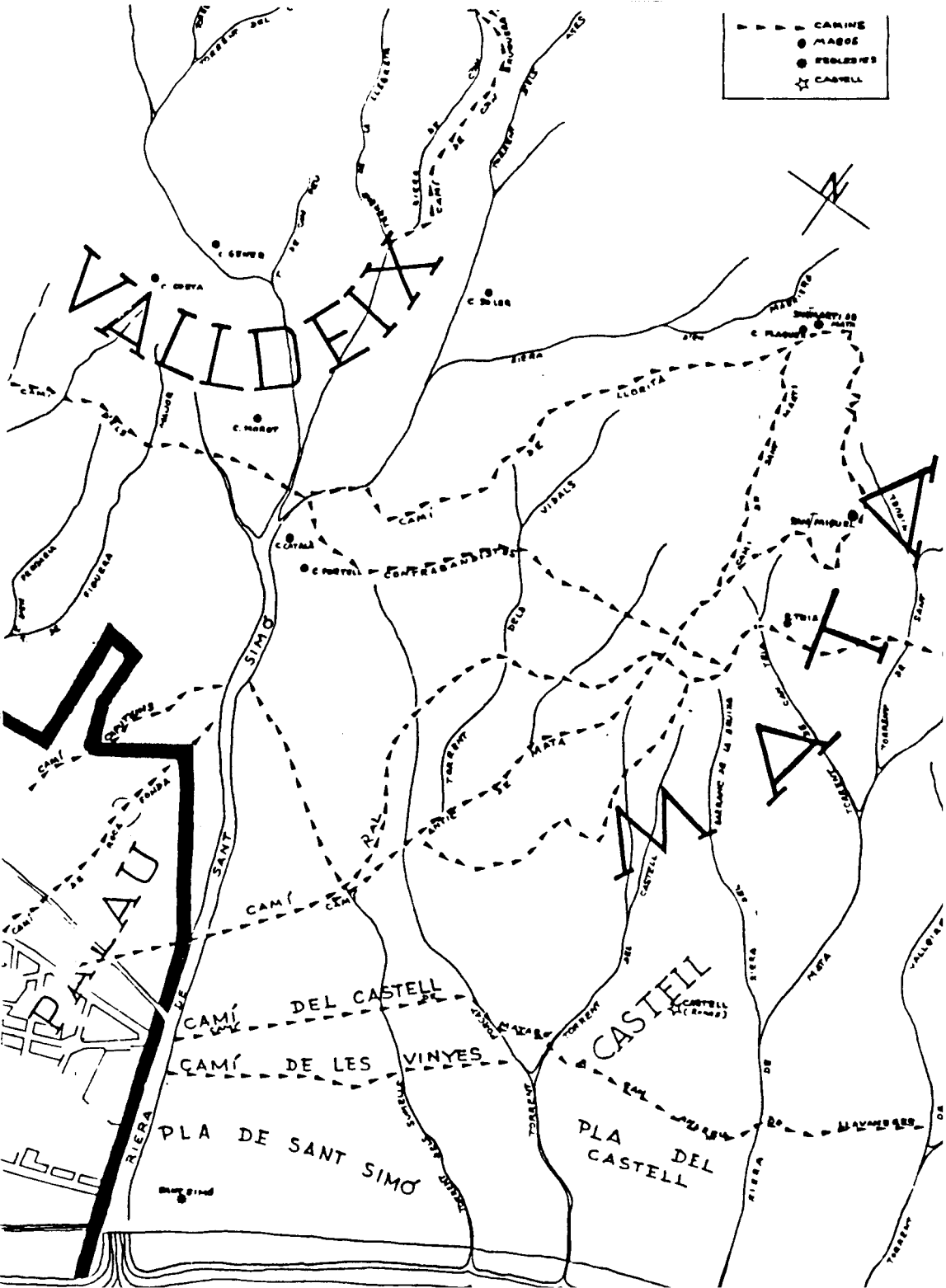
DATA	AUTOR	BENEFICIARI	IMMOBLE	ENTRADA	CENS
1308	M. Andreu	Berenguer de Portell	peçola ta. "A ses Coniellies"	21 sous	Annual, Nadal, 3 sous
1310	B.d. Soler	Pere Ferrer	peça ta. "Valleix"	17 sous	Annual, Nadal, 2 diners
1318	F.d. Marata	A.d. Soler de Valdeix	peça ta. "Beneta"	5 sous	Annual, Nadal, 4 diners
1319	B. Valençó	Bonanat Saurí	peça ta. "Pandie"	30 sous	Annual, Nadal, 6 sous
1319	R. Carbonell	A.d. Soler	peça ta. "Albelach"	20 sous	Annual, Nadal, 2 diners
1321	P. Janer	Pere Ferrer	peça ta. "Ome mort"	15 sous	Annual, Nadal, 2 diners
1323	P. Janer	Berenguer de Portell	2 peces ta. "A ses Coraeles"	30 sous	Annual, Nadal, 2 diners
1325	B.d. Bellit	Berenguer de Pujol	feixa ta. "A San Simó"	30 sous	Annual, Nadal, 4 diners

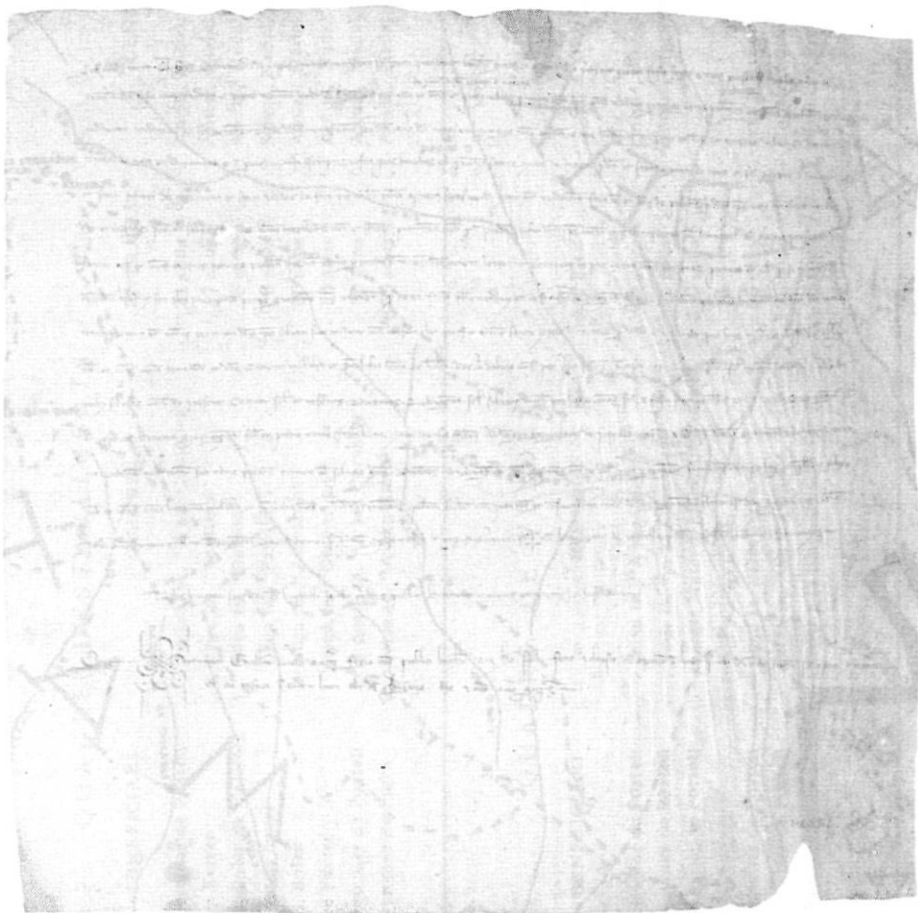
QUADRE DE VENDES

DATA	AUTOR	BENEFICIARI	IMMOBLE	PREU	CENS
1313	C.d. Soler	Berenguer de Portell	feixa ta. "A ses Comeles"	45 sous	cinquè, braçatge
1316	P. Janer	Berenguer de Portell	peça ta. "A sa Ginestada"	25 sous	cinquè, braçatge
1316	St. Pere P.	Berenguer de Portell	agres Mataró, Mata, Llavaneres, Argentona, Far.	340 sous	
1317	P. Berenguer	Berenguer de Portell	peça ta. "Des Puyals"	55 sous	cens a B. Pons
1317	B. Berenguer	Berenguer de Portell	feixa ta. "Sa Guàrdia"	100 sous	cinquè, braçatge
1317	G. Pascual	Bernat de Bellit	cases a la plaça de CF	130 sous	Annual, Nadal, 12 diners

--->	CARINE
●	MAJOS
●	FIOLES/ES
☆	CASTELL

Apèndix documental.

MASM: Perg. Marfà 26. Parròquia de Santa Maria de Civitate Fracta Sclarmunda de Ribes, cambrera del monestir de Sant Pere de les Puelles, de Barcelona, ven a Berenguer de Portell els agrers de Mataró, Mata, Llavaneres, Argentona i el Far; rep 340 sous i es compromet a pagar el cens d'oli que anteriorment feia l'església de Mataró.

Apèndix documental.

MASM: Perg. Marfà 26. Parròquia de Santa Maria de Civitate Fracta Sclarmunda de Ribes, cambrera del monestir de Sant Pere de les Puelles, de Barcelona, ven a Berenguer de Portell els agrers de Mataró, Mata, Llavaneres, Argentona i el Far: rep 340 sous i es compromet a pagar el cens d'oli que anteriorment feia l'església de Mataró.

Transcripció.

1/ Sit omnibus notum. Quod Ego Sclarmunda de Rippis cameraria monasterii Sancti Petri Puellarum Barchinone gratis et ex certa scientia a proximo venturo festo Sancte Crucis presentis mensis madii (...) 2/ annum a dicto festo computandum et primo venturum vendo vobis Berengario de Portello (de parrochia Sancte Marie de Materone) et vestris et quibus velitis per totum dictum tempus omnes redditus exitus agraria provenientus et (...) quolibet in 3/ medietate laudimiorum et sdevenimentorum que dictum monasterium seu dicta camera dicti monasterii seu ego nomine eiusdem camere habemus et accipimus et habere et accipere debemus in baiulia 4/ Martini de Mata et dargentona et in parrochiis infrascriptis infra quas baiulias est parrochia Sancte Marie de Materone predicta et Sancti Martini de Mata et Sancti Andree de Lavario 5/ et Sancti Juliani de Argentona et Sancti Andree de Faro prout hec omnia assueta sunt vendi. Hanc autem vendicione facio vobis et vestris de predictis per dictum tempus unius anni sicut melius 6/ dici et intelligi post ad salva (...) et bonum intellectum vestri et vestrorum. Promitens vobis quod in predictis (...) dictum tempus nichil tangetur, capientur vel diminuatur ab aliqua persona. Item 7/ faciam vos et vestros et quos volueritis predicta que vobis vendo per totum dictum tempus habere, tenere, levare et percipere in pace contra omnes personas. Promito etiam vobis quod si infra dictum tempus dicti redditus seu alia jura predicta propter gratitudine meius valerent quod de eo faciam vobis emendam et restitutionem integram (...) duorum per bonum hominum de dominio dicti monas- 8/ -terii. Promito etiam vobis quod per totum dictum tempus solvam sine missione vestra censum olei qui fit ecclesie Sancte Marie de Matarone per dictum (...). Et pro hiis omnibus (...) obligo 9/ vobis et vestris omnis bona mea et dicte camere mobilia et immobilia habita et habenda. Vos vero dabitis michi pro precio predictorum Trescentos et Quadraginta solidi monete barchinonense de terno de 10/ quibus solvistis michi de presenti Centum solidi et residuos Ducentos Quadraginta solidi solvatis michi per hos terminos scilicet in festo Sancti Michaelis (...) Septuaginta solidi 11/ et residuos Centum Septuaginta solidi in primo venturo festo beate Marie mensis februarii. Ad hoc ego Berengarius de Portello recipiens a vobis dicta nomina Sclarmunda de Rippis came- 12/ -raria predictam vendicionem sub modis predictis promito vobis solvere dictos Ducentos Quadraginta solidi restantes de dicto precio per terminos supradictos. Et pro hiis complendis obligo 13/ vobis et vestris omnia bona mea mobilia et immobilia habita et habenda. Renuncians quantum ad hoc omni juri racioni et consuetudini contra hec repugnantibus. Actum est hoc Sextodecimo kalendaris 14/ Junii anno domini Millesimo Trecentesimo Sextodecimo. Sig+num Sclarmunde de Rippis camerarie Sig+num Berengarii de Portello predictorum qui hoc laudamus et firmamus. 15/ Testes huius rei sunt Romeus Burrulli, Jacobus Terrades presbiteri, Bonanatus Roveyats et Petrus de Boscho. 16/ Sig+num Guillelmus Turelli auctoritate Regia, notarii publici barchinone. Qui hoc scribi fecit et clausit etiam apposit in linea II ubi dicitur de parrochia Sancte Marie de Materone 17/ et cum rasura in eadem linea ubi dicitur Berengario. Die et anno quo supra.

Transcripció.

1/ Sit omnibus notum. Quod Ego Sclarmunda de Rippis cameraria monasterii Sancti Petri Puellarum Barchinone gratis et ex certa scientia a proximo venturo festo Sancte Crucis presentis mensis madii (...) 2/ annum a dicto festo computandum et primo venturum vendo vobis Berengario de Portello (de parrochia Sancte Marie de Materone) et vestris et quibus velitis per totum dictum tempus omnes redditus exitus agraria provenientus et (...) quolibet in 3/ medietate laudimiorum et sdevenimentorum que dictum monasterium seu dicta camera dicti monasterii seu ego nomine eiusdem camere habemus et accipimus et habere et accipere debemus in baiulia 4/ Martini de Mata et dargentona et in parrochiis infrascriptis infra quas baiulias est parrochia Sancte Marie de Materone predicta et Sancti Martini de Mata et Sancti Andree de Lavario 5/ et Sancti Juliani de Argentona et Sancti Andree de Faro prout hec omnia assueta sunt vendi. Hanc autem vendicione facio vobis et vestris de predictis per dictum tempus unius anni sicut melius 6/ dici et intelligi post ad salva (...) et bonum intellectum vestri et vestrorum. Promitens vobis quod in predictis (...) dictum tempus nichil tangetur, capientur vel diminuatur ab aliqua persona. Item 7/ faciam vos et vestros et quos volueritis predicta que vobis vendo per totum dictum tempus habere, tenere, levare et percipere in pace contra omnes personas. Promito etiam vobis quod si infra dictum tempus dicti redditus seu alia jura predicta propter gratitudine meius valerent quod de eo faciam vobis emendam et restitutionem integram (...) duorum per bonum hominum de dominio dicti monas- 8/ -terii. Promito etiam vobis quod per totum dictum tempus solvam sine missione vestra censum olei qui fit ecclesie Sancte Marie de Matarone per dictum (...). Et pro hiis omnibus (...) obligo 9/ vobis et vestris omnis bona mea et dicte camere mobilia et immobilia habita et habenda. Vos vero dabitis michi pro precio predictorum Trescentos et Quadraginta solidi monete barchinonense de terno de 10/ quibus solvistis michi de presenti Centum solidi et residuos Ducentos Quadraginta solidi solvatis michi per hos terminos scilicet in festo Sancti Michaelis (...) Septuaginta solidi 11/ et residuos Centum Septuaginta solidi in primo venturo festo beate Marie mensis februarii. Ad hoc ego Berengarius de Portello recipiens a vobis dicta nomina Sclarmunda de Rippis came- 12/ -raria predictam vendicionem sub modis predictis promito vobis solvere dictos Ducentos Quadraginta solidi restantes de dicto precio per terminos suprascriptos. Et pro hiis complendis obligo 13/ vobis et vestris omnia bona mea mobilia et immobilia habita et habenda. Renuncians quantum ad hoc omni juri racioni et consuetudini contra hec repugnantibus. Actum est hoc Sextodecimo kalendaris 14/ Junii anno domini Millesimo Trecentesimo Sextodecimo. Sig+num Sclarmunde de Rippis camerarie Sig+num Berengarii de Portello predictorum qui hoc laudamus et firmamus. 15/ Testes huius rei sunt Romeus Burrulli, Jacobus Terrades presbiteri, Bonanatus Roveyats et Petrus de Boscho. 16/ Sig+num Guillelmus Turelli auctoritate Regia, notarii publici barchinone. Qui hoc scribi fecit et clausit etiam apposit in linea II ubi dicitur de parrochia Sancte Marie de Materone 17/ et cum rasura in eadem linea ubi dicitur Berengario. Die et anno quo supra.

NOTES

- 1.- És obligada la lectura de:
  - ALBERT, Esteve: *D'Iluro a Mataró. El Maresme del segle V al segle XIII*. Accésit al Premi Iluro 1970. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 1973.
  - BALAGUER, Víctor: *Mataró a trozos*. Dins de *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón*. Barcelona: Libreria de Salvador Manero, 1860.
  - CARRERAS I CANDI, Francesc: *Argentona històrica*. Barcelona: Imp. La Renaixensa, 1891.
    - *Lo castell de Burriach ó de Sant Vicents*. Mataró: Estampa de H. Abadal, 1900.
    - *Orígens de la riera d'Argentona*. Barcelona: Tip. L'Avenç, 1904. (Biblioteca històrica del Maresme, 3).
  - FERRER I CLARIANA, Lluís: *Mataró a l'Edat Mitjana*. Dins de "Analecta Sacra Tarraconensia" (Barcelona) vol. XL (1968).
    - *Santa Maria de Ciutat Freta*. Dins de "Analecta Sacra Tarraconensia" (Barcelona) vol. XXXVII (1965). Miscelànea de estudios dedicados a Barcelona archidiòcesis.
    - *Valldèix*. Mataró: Museu i Arxiu Històric Arxiprestal, 1966. (Obra de Sant Francesc, 3).
  - LLOVET, Joaquim: *La ciutat de Mataró*. Barcelona: Barcino, 1959-1961. 2 vols. (Enciclopèdia Catalunya, 30, 32).
  - PELLICER I PAGÈS, José Ma.: *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro, antigua ciudad de la España Tarraconense, región Layetana*. Mataró: Est. F. Horta, 1887.
  - RIBAS I BERTRAN, J.: *El castell de Mataró*. Premi de la Unió Gremial. S.p.i.
  - RIBAS I BERTRAN, Marià: *El Maresme en els primers segles del Cristianisme*. Accésit al Premi Iluro 1973. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 1975.
    - *Orígens i fets històrics de Mataró*. Mataró: Imp. Minerva, 1934.
    - *El poblament d'Iduro. Estudi arqueològic i topogràfic des dels temps prehistòrics fins a la destrucció d'Iduro*. Premi Rubió i Lluch 1949 de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1952. (Memòria de la Secció Històrico-Arqueològica, XII).
- 2.- Vegeu el Quadre general.
- 3.- BLOCH, M.: *La historia rural francesa*, Barcelona: Crítica, 1978. (1a. edició: París, 1952), p. 45.
- 4.- ACA Cart. St. Cugat f. 317, núm. 948, ACB: 1-3-41, ACA Cart. St. Cugat f. 323, núm. 964.
- 5.- ACA Perg. Borrell II, núm. 48.
- 6.- ACA Perg. Borrell II, núm. 48.
- 7.- ACA Cart. St. Cugat f. 317, núm. 949: *Sancta Maria de Civitate Fracta qui dicitur Alrona*.
- 8.- ACB: 1-1-878 (a).
- 9.- ACA Perg. R. Berenguer I, núm. 44.
- 10.- Vegeu el Quadre general.
- 11.- MARISTANY I TIO, C.: *La Casa dels Portell de Valldèix a les darreries de la guerra dels segadors*, Dins de "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria", (Mataró) núm. 19, 1984, p. 12.
- 12.- PONS I GURI, J.Ma.: *Senyors i pagesos*, dins de: *Història de Catalunya*. Barcelona: Salvat, vol. III, pp. 127-140.
- 13.- LE ROY LADURIE, E.: *Montàillou, aldea occitana de 1294 a 1324*, Madrid: Taurus, 1981, p. 55.
- 14.- MASM: Perg. Marfà 33.
- 15.- PONS I GURI, J.Ma.: *Senyors...*, pp. 127-128.
- 16.- Vegeu el Quadre general.
- 17.- Vegeu el Quadre general.
- 18.- MASM: Perg. Marfà 26.
- 19.- PONS I GURI, J.Ma.: *Senyors...*, p. 128.
- 20.- MASM: Perg. Marfà 26.
- 21.- MASM: Perg. Marfà 20, 23, 30, 32, 39, 40. Perg. A/00110 bis.
- 22.- MASM: Perg. Marfà 29.
- 23.- MASM: Perg. Marfà 21, 26, 375.
- 24.- MASM: Perg. Marfà 25.
- 25.- MASM: Perg. Marfà 24.
- 26.- MASM: Perg. Marfà 28.
- 27.- MASM: Perg. Ribas 19.
- 28.- MASM: Perg. Marfà 33.
- 29.- MASM: Perg. Marfà 27.
- 30.- BATLLE I GALLART, C.: *Urbanisme i societat a la Catalunya Medieval*. Dins de: *Evolució Urbana de Catalunya*, Barcelona: La Magrana, 1983, p. 55.
- 31.- DUBY, G.: *Los tres órdenes o lo imaginario del feudalismo*, Barcelona: Argot, 1983.
- 32.- MASM: Perg. Marfà 21.
- 33.- RIU I RIU, M.: *La feudalització del camp català*. Dins de: *Estructura social i econòmica del camp català*, Barcelona: La Magrana, 1983, p. 68: *L'objectiu primer de l'historiador és l'home, i el pagès no és un tipus d'home fàcil d'entendre. No cal estranyar-nos, doncs, que el seu tarannà i el seu paper en la Història se'ns escapin amb tanta facilitat.*